

**แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมือง:
กรณีศึกษา เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถ และเทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี**
**Guidelines for Solid Waste Management by Urban Planning Measures:
the Case Studies of Rangsit City Municipality, Bueng Yitho Municipality
and Thaklong Municipality, Pathumthani Province**

วรลักษณ์ คงอ้วน¹
Waralak Khongouan¹

Received: 01/07/2020

Revised: 07/10/2020

Accepted: 09/10/2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี โดยเครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสำรวจภาคสนาม (มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลการรวบรวม ขนส่ง แปรสภาพและกำจัดขยะมูลฝอยในเทศบาลทั้ง 3 แห่ง) และการจัดทำแบบสัมภาษณ์ (มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลความคิดเห็นในเรื่องสาเหตุ ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นหน่วยงานภาครัฐ 5 แห่ง และชุมชน 15 แห่ง) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยในเทศบาลทั้ง 3 แห่ง อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเทศบาล ซึ่งจากปริมาณขยะมูลฝอยที่มีเป็นจำนวนมากและการไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ส่งผลให้ต้องจัดจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาช่วยดำเนินการ อันเป็นผลให้หน่วยงานภาครัฐและประชาชนมีความคิดเห็นว่า การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยในบางพื้นที่เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ จากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วและการจัดหาพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยที่มักได้รับการต่อต้านจากชุมชน การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยจะเป็นปัญหาสำคัญในอนาคต แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมือง จึงได้แก่ การจัดทำแผนผังสาธารณูปโภคและการสงวนสิทธิ์การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณสถานีกัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนที่ชัดเจน การปรับปรุงกฎระเบียบการหักลดหย่อนภาษีและค่าธรรมเนียมให้กับชุมชนหรือสถานประกอบการที่ร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย การปรับปรุงกฎระเบียบค่าชดเชยให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการมีที่อยู่อาศัยหรือกรรมสิทธิ์ที่ดินใกล้บริเวณสถานีนขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอย และการจัดทำแผนงบประมาณการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลในระยะสั้นและยาว

คำสำคัญ: ขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอย มาตรการทางผังเมือง จังหวัดปทุมธานี

Abstract

The purposes of this research study are to study the situations of solid waste management and people's opinions towards solid waste management. Moreover, it aims to present the guidelines for solid

¹ สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Urban Environmental Planning and Development Program, Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University.

waste management with urban planning measures according to people's needs and the conditions of Rangsit City, Bueng Yitho, and Thaklong municipalities, Pathumthani Province. The research instruments were field surveys (focusing on accumulating the data about solid waste collection, transportation, transformation, and disposal in the three municipalities) and interviews (emphasizing on collecting the data about opinions towards the causes, problems, and guidelines for solid waste management by using the purposive sampling method that selected 5 public organizations and 15 communities). It was found that solid waste management of the three municipalities was responsible by the Municipal Office. Since the amounts of the solid wastes were high and there was no solid waste disposal area. As a result, private companies were hired to manage. Therefore, the public organizations and people considered that collecting and transporting the solid wastes did not cover some areas. Additionally, the rapid urban expansion and solid wastes disposal areas that were usually opposed by communities. So, the increasing amounts of solid wastes would be serious problems in the future. The guidelines for solid waste management with the urban planning measures are as follows: preparing public utility plans and reserving the rights to use lands at municipal solid waste separation stations, improving tax exemption regulations and fees for the communities or establishments supporting solid waste management, adjusting the compensation regulation for people living or having lands near solid waste transportation and separation stations, and preparing the short-term and long-term budget plans for solid waste management of the municipalities.

Keywords: Solid Waste, Solid Waste Management, Urban Planning Measures, Pathumthani Province

1. บทนำ

จังหวัดปทุมธานีมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นแหล่งกระจุกตัวของประชากรจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จาก พ.ศ. 2561 มีจำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมมากถึง 3,953 แห่ง และมีจำนวนประชากรสูงถึง 1,146,092 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดปทุมธานี, 2562) ฯลฯ บทบาทความสำคัญดังกล่าว เป็นผลมาจากการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและขนส่ง การสร้างแหล่งงานและสถาบันการศึกษา ฯลฯ ซึ่งแม้ก่อให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตแก่ประชาชน แต่ส่งผลให้จังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะในพื้นที่เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองท่าโขลงประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ปัญหาคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินเสื่อมโทรม ปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย ปัญหาการจราจรติดขัด ฯลฯ

เมื่อพิจารณาปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย พบว่า พ.ศ. 2561 เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถ และเทศบาลเมืองท่าโขลง มีปริมาณขยะมูลฝอยสูงถึง 340.97 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2557 ที่มีจำนวน 315.57 ตันต่อวัน เป็นจำนวนถึง 25.40 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มสูงขึ้นนำมาซึ่งปัญหาการรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยไม่ทั่วถึง ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง และปัญหาการขาดแคลนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของที่อยู่อาศัยในรูปแบบหมู่บ้านจัดสรรและพื้นที่พาณิชย์กรรม อันเป็นผลจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น โครงการรถไฟฟ้าสายสีแดง ช่วงบางซื่อ-รังสิต ฯลฯ ตลอดจนการขาดการวิจัยที่ชี้ชัดถึงความต้องการของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับมือกับสถานการณ์ขยะมูลฝอยในพื้นที่

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น บทความวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นการค้นหาคำตอบของคำถามการวิจัยที่ว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถ เทศบาลเมืองท่าโขลงควรเป็นเช่นไร โดยผ่านเครื่องมือสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย คือ มาตรการทางผังเมือง ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้ จึงอยู่บนพื้นฐานแนวคิดและหลักการทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับ

และนำเชื้อถัสนั่นเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาเมืองของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงปฏิบัติ และนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในเทศบาลอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

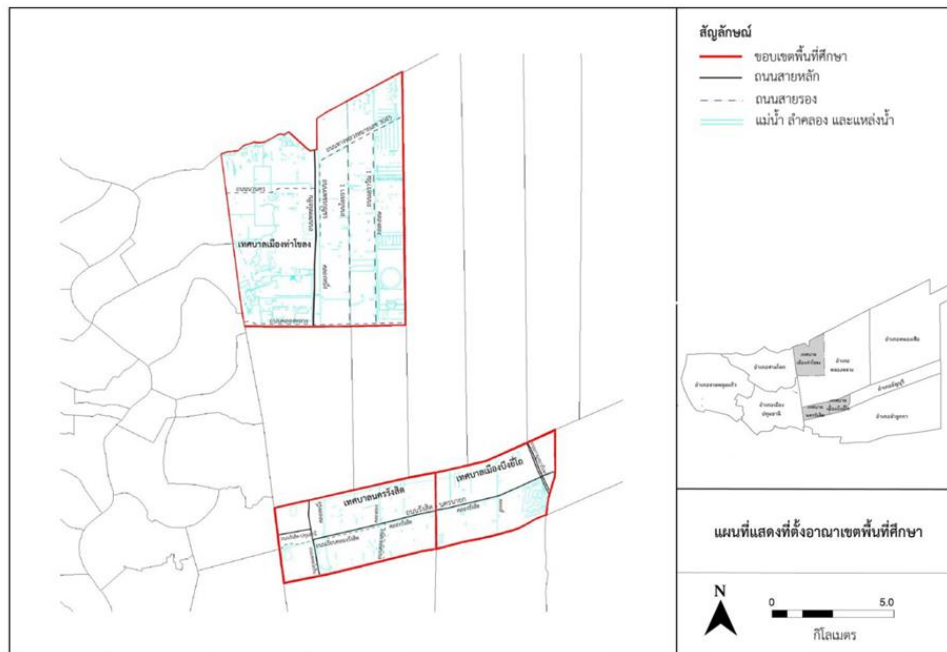
3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่เทศบาลที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดปทุมธานี 3 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลนครรังสิต มีทำเลที่ตั้งอยู่ในตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอดัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมพื้นที่ 20.80 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 13,000.00 ไร่ 2) เทศบาลเมืองบึงยี่โถ มีทำเลที่ตั้งอยู่ในอำเภอดัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมพื้นที่ 15.39 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 9,618.75 ไร่ และ 3) เทศบาลเมืองท่าโขลง มีทำเลที่ตั้งอยู่ในอำเภอดอนหลวง จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมพื้นที่ 63.00 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 39,375.00 ไร่ ดังรูปที่ 1

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย มุ่งเน้นขยะมูลฝอยชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบการดูแลและการจัดการของสำนักงานเทศบาลเป็นสำคัญ เนื่องจากขยะมูลฝอยประเภทดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อประชาชน และเป็นประเภทขยะมูลฝอยที่พบเป็นจำนวนมากในพื้นที่ศึกษา

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก แก้วพลาสติกหรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535) และขยะมูลฝอยชุมชน หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจ ร้านค้า สถานบริการ ตลาดสดและสถาบันต่าง ๆ ฯลฯ (สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2557) สำหรับประเภทขยะมูลฝอยชุมชน สามารถจำแนกตามลักษณะและคุณสมบัติการย่อยสลายได้เป็น 1) ขยะอินทรีย์ 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไป และ 4) ขยะอันตราย (ปิยชาติ ศิลปสุวรรณ, 2557) โดยขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) การรวบรวม 2) การขนส่ง 3) การแปรรูป และ 4) การกำจัด (กรมควบคุมมลพิษ, 2547) และในส่วนวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยมีหลากหลายวิธี เช่น การหมักทำปุ๋ย การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล การเทกอง การนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ ฯลฯ (กรมควบคุมมลพิษ, 2547) และสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2557)

รูปที่ 1 ที่ตั้ง อาณาเขตพื้นที่ศึกษา

การเกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยไม่มีประสิทธิภาพมีสาเหตุสำคัญ ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ 2) การจัดการขยะมูลฝอยเฉพาะที่ปลายทาง 3) การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่มีอยู่จำกัด 4) การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและเอกชน 5) การขาดการเชื่อมโยงการทำงานของแต่ละภาคส่วนในท้องถิ่น ดังนั้น แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพจึงประกอบด้วย 1) การจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยระยะสั้นและระยะยาว 2) การส่งเสริมให้เกิดการลดปริมาณขยะมูลฝอย (งด ลด ใช้แล้วใช้อีก หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่) การคัดแยกขยะมูลฝอย และการแปรรูปเป็นพลังงาน 3) การปรับปรุงข้อบังคับและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงาน 4) การสนับสนุนการร่วมมือจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐและเอกชน 5) การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมการร่วมมือรักษาความสะอาด และ 6) การปรับปรุงสถานที่รวบรวม ขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ม.ป.ป., กรมควบคุมมลพิษ, 2552, ชัยวิจิต พหลพลา, 2560)

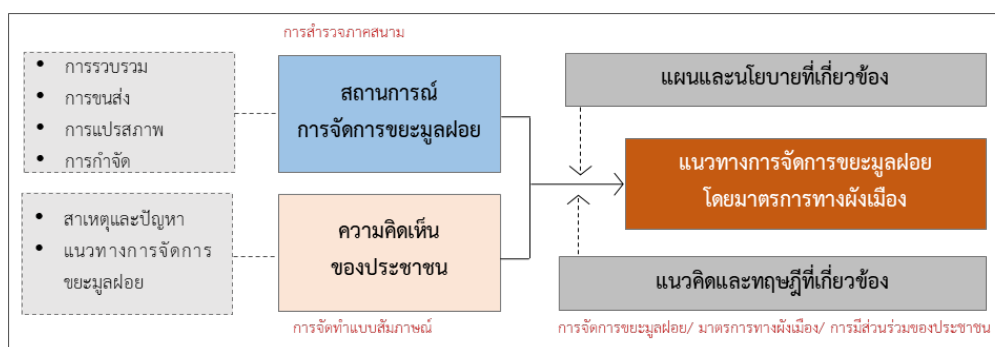
นอกจากนี้ รูปแบบมาตรการทางผังเมือง ได้แก่ 1) มาตรการเชิงลบ (Negative Measures) เพื่อควบคุมการพัฒนาของภาคเอกชนโดยอาศัยกฎหมาย เช่น การควบคุมทางผังเมืองโดยการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและการควบคุมความหนาแน่น การควบคุมอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ 2) มาตรการเชิงบวก (Positive Measures) เพื่อขึ้นนำการพัฒนาของภาคเอกชนไปในทิศทางที่ภาครัฐกำหนด เช่น การจัดทำแผนงบประมาณโครงสร้างพื้นฐาน การสงวนสิทธิ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน ฯลฯ 3) มาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measures) เพื่อสร้างแรงจูงใจการพัฒนาของภาคเอกชน เช่น การลดหย่อนภาษี การลดค่าธรรมเนียม ฯลฯ 4) มาตรการสร้างความเป็นธรรม (Corrective measures) เพื่อเยียวยาและชดเชยให้ผู้ได้รับความเดือดร้อน เช่น มาตรการทางการเงินเพื่อความเป็นธรรม ฯลฯ (นพรัตน์ ตาปานานท์, ม.ป.ป. และ American Planning Association, 2007) ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินการ ผลประโยชน์และการประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1981) จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้รูปแบบมาตรการทางผังเมืองกับการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยได้รับความสนใจและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จาก 1) เกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม พ.ศ. 2549 ของกรมโยธาธิการและผังเมืองที่กำหนดรายละเอียดของแผนผังแสดงโครงการกิจการสาธารณูปโภคให้มีการจัดหาสถานที่ การเลือกวิธีการรวบรวม จัดเก็บและการนำไปกำจัดให้มีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน อีกทั้งการพิจารณาเลือกสถานที่กำจัดขยะมูล

ฝอยต้องถูกหลักสุขภาพ (สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2549) และ 2) การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศญี่ปุ่นที่มีการกำหนดสถานีกาจัดขยะในแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังโครงสร้างพื้นฐาน การใช้มาตรการทางการเงินเพื่อสร้างความเป็นธรรมกับภาคเอกชนผู้ครองที่ดินที่ได้รับการสงวนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการสร้างแรงจูงใจโดยระบบภาษีให้กับผู้ประกอบการที่ร่วมลงทุนหรือดำเนินการตามนโยบายท้องถิ่น (สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง, 2561) เป็นต้น

การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ศึกษาอยู่ภายใต้กรอบการจัดการของแผนและนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายระดับพื้นที่ (คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ด้านขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย, 2561) และแผนพัฒนาเทศบาลทั้ง 3 แห่ง (สำนักงานเทศบาลนครรังสิต, 2563, สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ, 2563 และสำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลง, 2563) ที่มุ่งเน้น 1) การจัดการขยะมูลฝอยใหม่ 2) การจัดการขยะมูลฝอยตกค้างสะสม 3) การจัดการของเสียอันตรายชุมชน 4) การส่งเสริมการจัดการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าว บทความวิจัยนี้จึงอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยที่ว่า “การศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในประเด็นการรวบรวม การขนส่ง การแปรรูปและการกำจัด และการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและชุมชนในประเด็นสาเหตุ สถานการณ์และแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย โดยอยู่บนพื้นฐานการคำนึงถึงหลักการทางวิชาการในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย มาตรการทางผังเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้อง จะสามารถนำไปสู่การเสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติได้” ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

5.1 เครื่องมือวิจัย

5.1.1 การจัดทำแบบสัมภาษณ์ เป็นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

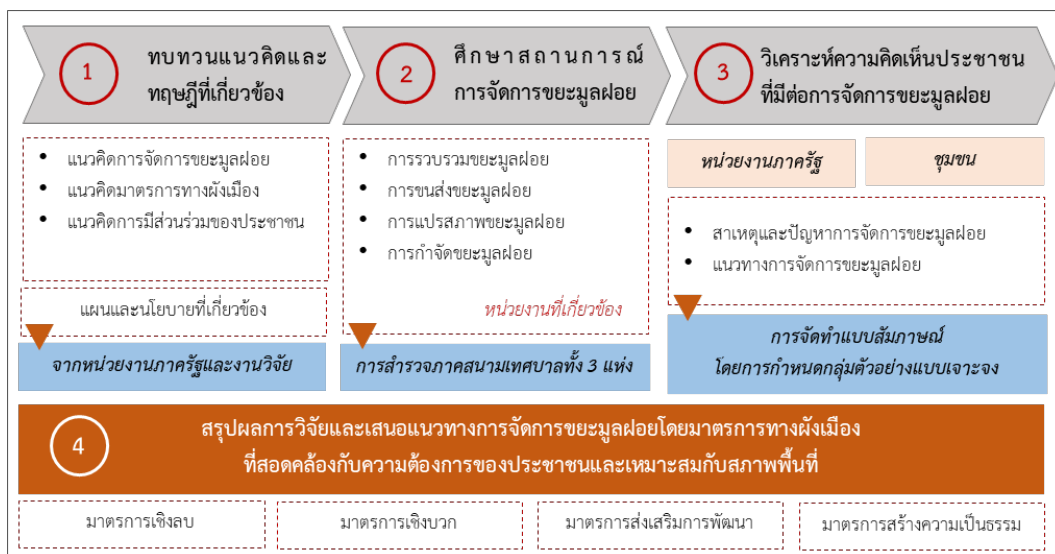
5.1.1.1 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเทศบาลนครรังสิต ผู้แทนให้สัมภาษณ์จำนวน 3 คน สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ผู้แทนให้สัมภาษณ์จำนวน 1 คน สำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลง ผู้แทนให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปทุมธานี ผู้แทนให้สัมภาษณ์จำนวน 1 คน และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปทุมธานี ผู้แทนให้สัมภาษณ์จำนวน 1 คน (หน่วยงานแต่ละแห่งเป็นผู้มอบหมายและกำหนดจำนวนตัวแทนของหน่วยงานมาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นบุคลากรของหน่วยงานที่รับผิดชอบงานโดยตรง หรือมีความรู้ ความเข้าใจในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยและการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา)

5.1.1.2 ชุมชนในเทศบาล ได้แก่ ชุมชนในเทศบาลนครรังสิต จำนวน 5 ชุมชน จากจำนวนชุมชนทั้งสิ้น 81 ชุมชน ชุมชนในเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวน 5 ชุมชน จากจำนวนชุมชนทั้งสิ้น 35 ชุมชน ชุมชนในเทศบาลเมืองท่าโขลง จำนวน 5 ชุมชน จากจำนวนชุมชนทั้งสิ้น 31 ชุมชน (สำนักงานเทศบาลแต่ละแห่งเป็นผู้กำหนดผู้แทนชุมชนในเทศบาลมาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้แทนชุมชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยและการใช้ประโยชน์ที่ดินของแต่ละเทศบาล)

การจัดทำแบบสัมภาษณ์มุ่งเน้นการรับฟังความคิดเห็นที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ความต้องการของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเมืองและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคต ประเด็นคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวนำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยและสาเหตุของการเกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย สถานการณ์และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน และแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต

5.1.2 การสำรวจภาคสนาม เป็นการสำรวจพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 เทศบาล มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลการรวบรวม การขนส่ง การแปรรูปและการกำจัดขยะมูลฝอย ตลอดจนสำรวจพื้นที่ศึกษาในประเด็นสำคัญหรือข้อสงสัยที่ได้จากการสัมภาษณ์และเอกสารหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

5.2 ขั้นตอนวิจัย ได้แก่ 1) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) รวบรวมและศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ศึกษาด้วยการสำรวจภาคสนาม 3) ศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการจัดทำแบบสัมภาษณ์ 4) สรุปผลการวิจัยและจัดทำแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมือง ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 ขั้นตอนวิจัย

6. ผลการวิจัย

6.1 สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลทั้ง 3 แห่ง อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเทศบาลแต่ละแห่งเป็นสำคัญ ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามและการศึกษาข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดสถานการณ์ จำแนกตามขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ (2547) ดังนี้

6.1.1 เทศบาลนครรังสิต

6.1.1.1 การรวบรวม: ขยะมูลฝอยชุมชนในเทศบาลนครรังสิตมีแหล่งกำเนิด ทั้งในลักษณะบ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจ ร้านค้า สถานบริการ ตลาดสดและสถาบันต่างๆ แหล่งกำเนิดที่เป็นบ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจและร้านค้าขนาดเล็กจะใช้ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเป็นถุงพลาสติก ถุงดำและถังพลาสติก

ในขณะที่ตลาดสด สถานประกอบการขนาดใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์ปาร์ครังสิต ฯลฯ ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเป็นถังคอนเทนเนอร์

6.1.1.2 การขนส่ง: สำนักงานเทศบาลนครรังสิตจัดจ้างบริษัทเอกชนให้เข้ามาดำเนินการรวบรวมและขนส่ง อย่างไรก็ตาม พื้นที่ศึกษาบางส่วน เช่น ซอยรังสิต-นครนายก 25-67 ชุมชนเอื้ออาทรรังสิต คลอง 1 หมู่บ้านสิริวิสัย ฯลฯ สำนักงานเทศบาลนครรังสิตดำเนินการรวบรวมและเก็บขนเอง คิดเป็นรถเก็บขนขยะมูลฝอย ทั้งของสำนักงานเทศบาลและเอกชนทั้งสิ้น 26 คัน มีลักษณะเป็นรถบรรทุกแบบคอนเทนเนอร์ แบบอัดท้าย แบบเปิดข้างท้าย และรถบรรทุกมูลฝอยติดเชื้อ ความถี่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยทุกวัน ในช่วงเวลา 02.00-05.00 น. พ.ศ. 2561 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นเท่ากับ 155 ตันต่อวัน และปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเก็บขนได้เท่ากับ 106.36 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

6.1.1.3 การแปรรูปและการกำจัด: ขยะมูลฝอยชุมชนถูกคัดแยกเป็นขยะอินทรีย์ (นำไปหมักทำปุ๋ย อาหารสัตว์ ผลิตไบโอแก๊ส) ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย (อยู่ในช่วงการรณรงค์และให้ความรู้ในการดำเนินการ) และขยะที่ต้องส่งกำจัด โดยประชาชนในชุมชน สถานประกอบการและสำนักงานเทศบาลในบริเวณแหล่งกำเนิด รถเก็บขนขยะมูลฝอยและสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย ในส่วนของขยะที่ถูกส่งกำจัด สำนักงานเทศบาลนครรังสิตดำเนินการจัดจ้างบริษัทเอกชนกำจัดโดยวิธีเทกองและฝังกลบที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6.1.2 เทศบาลเมืองบึงยี่โถ

6.1.2.1 การรวบรวม: ขยะมูลฝอยชุมชนในเทศบาลเมืองบึงยี่โถมีแหล่งกำเนิด ทั้งในลักษณะบ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจ ร้านค้า สถานบริการ ตลาดสดและสถาบันต่างๆ แหล่งกำเนิดที่เป็นบ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจและร้านค้าขนาดเล็กจะใช้ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเป็นถุงพลาสติก ถุงดำและถังพลาสติก ในขณะที่ตลาดสด สถานประกอบการขนาดใหญ่ เช่น สวนสนุกดิเอ็มวี ฯลฯ ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเป็นถังคอนเทนเนอร์

6.1.2.2 การขนส่ง: สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถดำเนินการรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย โดยมีรถเก็บขนขยะมูลฝอยทั้งสิ้น 10 คัน มีลักษณะเป็นรถบรรทุกแบบคอนเทนเนอร์ แบบอัดท้าย แบบเปิดข้างท้าย ความถี่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยทุกวัน ในช่วงเวลา 03.00-05.00 น. (พื้นที่ที่ตรอกและซอยที่เข้าถึงลำบาก เช่น ชุมชนจินดาสุข หมู่ 3 หมู่บ้านแพรมพร หมู่ 4 ฯลฯ ประสบปัญหาการไม่จัดเก็บขยะมูลฝอยบ้างในบางครั้ง แต่เมื่อมีการร้องเรียน สำนักงานเทศบาลดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันที) ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นเท่ากับ 35.97 ตันต่อวัน และปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเก็บขนได้เท่ากับ 26.08 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

6.1.2.3 การแปรรูปและการกำจัด: ขยะมูลฝอยชุมชนถูกคัดแยกเป็นขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิลและขยะที่ต้องส่งกำจัด โดยประชาชนในชุมชน สถานประกอบการและสำนักงานเทศบาลในบริเวณแหล่งกำเนิดและรถเก็บขนขยะมูลฝอย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการคัดแยกโดยชุมชนอยู่ในช่วงริเริ่ม ยังดำเนินการไม่ทั่วทั้งพื้นที่ ในส่วนของขยะที่ถูกส่งกำจัด สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถดำเนินการจัดจ้างบริษัทเอกชนให้นำไปกำจัดในลักษณะเทกองและฝังกลบที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

6.1.3 เทศบาลเมืองท่าโขลง

6.1.3.1 การรวบรวม: ขยะมูลฝอยชุมชนในเทศบาลเมืองท่าโขลงมีแหล่งกำเนิด ทั้งในลักษณะบ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจ ร้านค้า สถานบริการ ตลาดสดและสถาบันต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยสำคัญ เช่น ตลาดไท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ฯลฯ อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของสำนักงานเทศบาล (หน่วยงานหรือเจ้าของกิจการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยเอง) แหล่งกำเนิดส่วนใหญ่ใช้ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเป็นถุงดำ ถุงพลาสติกและถังพลาสติก

6.1.3.2 การขนส่ง: สำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลงดำเนินการรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย โดยมีรถเก็บขนขยะมูลฝอยทั้งสิ้น 20 คัน มีลักษณะเป็นรถบรรทุกแบบคอนเทนเนอร์ แบบอัดท้าย แบบเปิดข้างท้าย ความถี่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยทุกวัน ในช่วงเวลา 03.00-05.00 น. (พื้นที่ที่ตรอกและซอยที่เข้าถึงลำบาก เช่น ชุมชนสุขสมบูรณ์ ชุมชนสุทธิรักษ์พัฒนา ฯลฯ ประสบปัญหาการไม่จัดเก็บขยะมูลฝอยบ้างในบางครั้ง แต่เมื่อมีการร้องเรียน สำนักงานเทศบาล

ดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันที) ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นเท่ากับ 150 ตันต่อวัน และปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเก็บ
 ขนได้เท่ากับ 130 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

6.1.3.3 การแปรสภาพและการกำจัด: สำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลงดำเนินการจัดจ้าง บริษัท รักษ์
 บ้านเรา จำกัด ให้ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีการฝังกลบและการหมักทำปุ๋ย การดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยจึง
 เกิดขึ้นโดยสำนักงานเทศบาลเองในขั้นตอนการรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย และโดยบริษัทเอกชนในขั้นตอนก่อนการกำจัด

6.2 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ผลจากการสัมภาษณ์ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและ
 ชุมชนพบประเด็นสำคัญดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ได้แก่

6.2.1 เทศบาลนครรังสิต

6.2.1.1 ปัจจัยและสาเหตุ: สำนักงานเทศบาลและชุมชนต่างมีความคิดเห็นว่า จากทำเลที่ตั้งของพื้นที่
 ศึกษาที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจาก
 เกษตรกรรมเป็นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมอย่างรวดเร็ว พื้นที่ศึกษาจึงเป็นแหล่งกระจุกตัวของประชากรจำนวนมาก อันเป็น
 ผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย

6.2.1.2 สถานการณ์และปัญหาในปัจจุบัน: ชุมชนมีความคิดเห็นว่า การรวบรวมและขนส่งขยะมูล
 ฝอยซึ่งดำเนินการโดยเทศบาลเป็นไปอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม สำนักงานเทศบาลมีความคิดเห็นว่า การดำเนินการจัดการขยะ
 มูลฝอยประสบปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล (บริษัทเอกชนดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นแบบเทกอง
 และฝังกลบ ซึ่งยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล และจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษาที่หนาแน่น ส่งผลให้มีที่ว่างนำไปพัฒนา
 เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้) และปัญหาการลักลอบทิ้งขยะของผู้รับเหมาหรือสถานประกอบการขนาดใหญ่
 ที่อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของเทศบาล

6.2.1.3 แนวทางการจัดการในอนาคต: พื้นที่ศึกษามีการสนับสนุนให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอย แต่
 ยังไม่ครอบคลุมทุกชุมชน สำนักงานเทศบาลจึงมีความคิดเห็นว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตควรสนับสนุน
 โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของสถานประกอบการขนาดใหญ่ควรสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนการ
 จัดการขยะ ณ สถานที่เกิดขยะ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีความคิดเห็นว่า จากการรวมกลุ่มทางสังคมของประชาชน เช่น ชมรม
 ผู้สูงอายุ กลุ่มฝึกอบรมอาชีพ ฯลฯ สามารถนำไปสู่การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการขยะมูลฝอยได้

ตารางที่ 1 แสดงสรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย (หน่วยงานภาครัฐ)

ผู้ให้สัมภาษณ์	ประเด็นความคิดเห็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์		
	ปัจจัยและสาเหตุของการเกิด ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย	สถานการณ์และปัญหา การจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน	แนวทางการจัดการ ขยะมูลฝอยในอนาคต
สำนักงานเทศบาล นครรังสิต รองนายกเทศมนตรี/ ตัวแทนสำนักการช่าง / ตัวแทนกองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม	การเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้มีประชากรเข้ามาอยู่ อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก	ปัญหาสำคัญ: การกำจัดขยะมูลฝอยยังไม่ ถูกหลักสุขาภิบาล การลักลอบทิ้งขยะของ ผู้รับเหมาหรือสถานประกอบการขนาดใหญ่	การสนับสนุนให้เกิดการคัดแยก ขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและการ ส่งเสริมให้สถานประกอบการขนาดใหญ่ จัดทำแผนการจัดการขยะ ณ สถานที่เกิดขยะ
สำนักงานเทศบาล เมืองบึงยี่โถ รองนายกเทศมนตรี	การเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านจัดสรรจำนวน มาก และเป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มของการ เติบโตทางธุรกิจในอนาคต ส่งผลให้เกิด การเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่ศึกษา	- ปัญหาสำคัญ: การขาดแคลนพื้นที่แปร สภาพหรือกำจัดขยะมูลฝอย การรวบรวม และขนส่งขยะมูลฝอยยังไม่ทั่วถึง - ภาคเอกชนมีการดำเนินการคัดแยกขยะ มูลฝอยนำไปใช้ประโยชน์ แต่เทศบาล รับภาระในส่วนของขยะที่ไม่สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้	- การสนับสนุนให้เกิดการคัดแยก ขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง - การจัดการขยะมูลฝอยที่ทั่วถึง และรองรับกับการเติบโตของธุรกิจ และหมู่บ้านจัดสรรที่เพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 แสดงสรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย (หน่วยงานภาครัฐ) (ต่อ)

ผู้ให้สัมภาษณ์	ประเด็นความคิดเห็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์		
	ปัจจัยและสาเหตุของการเกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย	สถานการณ์และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน	แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต
สำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลง รองปลัดเทศบาล/ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน กองสวัสดิการสังคม	- พื้นที่ศึกษามีขนาดกว้าง และเป็นที่ตั้งของแหล่งงาน สถาบันการศึกษา ส่งผลให้มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก - การขาดแคลนรถเก็บขนขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพียงพอและคุณภาพที่ดี - การขยายตัวของเมืองที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น	- ปัญหาสำคัญ: การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยยังไม่ทั่วถึง - พื้นที่ศึกษามีราคาที่ดินสูง การพัฒนาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยจึงอาจให้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า	- การสนับสนุนให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดการประหยัดงบประมาณในการจัดการ - แนวคิดเกี่ยวกับ Smart City น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่
สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปทุมธานี นักผังเมือง	การใช้ประโยชน์ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วในทุกทิศทาง ส่งผลให้มีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก	ปัญหาสำคัญ: การกำหนดที่ตั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยจากการขยายตัวของเมือง	- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงดูแลการปรับปรุงผังของแต่ละเทศบาล - การปรับเปลี่ยนประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปทุมธานี ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม	การเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและปริมาณของเสีย ขยะมูลฝอยที่มากขึ้น	ปัญหาสำคัญ: การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยจากการขยายตัวของเมือง การต่อต้านสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย	- เทศบาลเป็นหน่วยงานสำคัญที่ต้องคำนึงถึงการบังคับใช้นโยบายและกฎหมาย และการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน - การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างเทศบาล หน่วยงานภาครัฐและประชาชน

ตารางที่ 2 แสดงสรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย (ชุมชนในเทศบาล)

ผู้ให้สัมภาษณ์	ประเด็นความคิดเห็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์		
	ปัจจัยและสาเหตุของการเกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย	สถานการณ์และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน	แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต
เทศบาลนครรังสิต ชุมชนรังสิตนครนายก 14 ชุมชนรังสิตนครนายก 16 ชุมชนรังสิตนครนายก 22 ชุมชนซอย 20 สะพานแดง ชุมชนหมู่บ้านรัตนโกสินทร์	การใช้ประโยชน์ที่ดินเกษตรกรรมในอดีตเปลี่ยนแปลงไปเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่อยู่อาศัยมากขึ้น ทั้งในลักษณะของบ้านเดี่ยว คอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์ ฯลฯ ส่งผลให้มีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก	- การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างทั่วถึง แต่จุดทิ้งขยะบางพื้นที่สกปรกและไม่เป็นระเบียบ - หากมีปัญหามาสามารถร้องเรียนโดยตรงกับนายกเทศมนตรี	- เทศบาลรับผิดชอบดูแลและจัดการอย่างทั่วถึง ทั้งในบริเวณที่อยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ ตลาด - การรวมกลุ่มทางสังคมในพื้นที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย
เทศบาลเมืองบึงยี่โถ	- การเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร การมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศน่าอยู่อาศัย ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็ว ทั้งในลักษณะหมู่บ้านจัดสรร อาคารชุด ฯลฯ เป็นผลให้มีประชากรเข้ามา	- ปัญหาสำคัญ: การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง การมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง - จำนวนตรอก ซอยที่เพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการเข้าถึงและจัดเก็บขยะมูลฝอย	- เทศบาลสนับสนุนให้ชุมชนมีโครงการขยะเป็นเงินเป็นทอง โครงการธนาคารขยะ เพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ - การรวมกลุ่มทางสังคมในพื้นที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย

ตารางที่ 2 แสดงสรุปความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย (ชุมชนในเทศบาล) (ต่อ)

ผู้ให้สัมภาษณ์	ประเด็นความคิดเห็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์		
	ปัจจัยและสาเหตุของการเกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย	สถานการณ์และปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน	แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต
ชุมชนจินดาสุข หมู่ 3 หมู่บ้านแพรมาร หมู่ 4 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3	อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก - การขาดแคลนรถเก็บขนขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพียงพอและคุณภาพที่ดี	-	
เทศบาลเมืองท่าโขลง ชุมชนหมู่ 10 คลองหนึ่ง ชุมชนเคหะชุมชนคลองหลวง ชุมชนสุขสมบูรณ์ ชุมชนสุทธิรักษ์พัฒนา ชุมชนพินิจปาร์ค	- การเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็ว ทั้งในลักษณะหมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ ฯลฯ ส่งผลให้มีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก - การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการจัดเก็บอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ	ปัญหาสำคัญ: การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง การมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง	- การรวมตัวของชุมชนและการดำเนินโครงการคัดแยกขยะให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น - การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นไปอย่างทั่วถึงมากขึ้น

6.2.2 เทศบาลเมืองบึงยี่โก

6.2.2.1 ปัจจัยและสาเหตุ: สำนักงานเทศบาลและชุมชนต่างมีความคิดเห็นว่าการเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร การมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศน่าอยู่อาศัย ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัยอย่างรวดเร็ว ทั้งในลักษณะหมู่บ้านจัดสรร อาคารชุด ฯลฯ อันเป็นผลให้มีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก และนำมาซึ่งการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยภายในพื้นที่ นอกจากนี้ จากการขาดแคลนรถเก็บขนขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพียงพอและคุณภาพที่ดี ยังทำให้พื้นที่ศึกษาประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอีกด้วย

6.2.2.2 สถานการณ์และปัญหาในปัจจุบัน: สำนักงานเทศบาลและชุมชนต่างมีความคิดเห็นว่าการจัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญของพื้นที่ คือ การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยไม่ทั่วถึง ซึ่งจากการเพิ่มขึ้นของตรอกซอย ก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย อันนำไปสู่ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง นอกจากนี้ สำนักงานเทศบาลยังมีความคิดเห็นว่าการที่พื้นที่ศึกษาประสบกับปัญหาการขาดแคลนพื้นที่แปรสภาพหรือกำจัดขยะมูลฝอย และการเติบโตของภาคธุรกิจและขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นำมาซึ่งภาระในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล

6.2.2.3 แนวทางการจัดการในอนาคต: ชุมชนมีความคิดเห็นว่าการรวมกลุ่มทางสังคมของประชาชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มฝึกอบรมอาชีพ ฯลฯ สามารถนำไปสู่การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการขยะมูลฝอยได้ นอกจากนี้ จากโครงการสนับสนุนการคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่ศึกษา แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตควรสนับสนุนโครงการคัดแยกขยะมูลฝอยดังกล่าวให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

6.2.3 เทศบาลเมืองท่าโขลง

6.2.3.1 ปัจจัยและสาเหตุ: สำนักงานเทศบาลและชุมชนต่างมีความคิดเห็นว่าการที่พื้นที่ตั้งของแหล่งงาน สถาบันการศึกษาและแหล่งพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ส่งผลให้พื้นที่ศึกษามีการขยายตัวของเมืองและเป็นแหล่งกระจุกตัวของประชากรจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย นอกจากนี้ จากการขาดแคลนงบประมาณในการจัดหารถเก็บขนขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพียงพอและคุณภาพที่ดี ยังทำให้พื้นที่ศึกษาประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอีกด้วย

6.2.3.2 สถานการณ์และปัญหาในปัจจุบัน: สำนักงานเทศบาลและชุมชนต่างมีความคิดเห็นว่าการจัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญของพื้นที่ คือ การรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง และการมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง

6.2.3.3 แนวทางการจัดการในอนาคต: พื้นที่ศึกษามีการสนับสนุนให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอย แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตจึงควรสนับสนุนโครงการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสำนักงานเทศบาลมีความคิดเห็นว่า การสนับสนุนให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดการประหยัดงบประมาณในการจัดการ และแนวคิดเกี่ยวกับ Smart City น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ชุมชนมีความคิดเห็นว่า จากการรวมกลุ่มทางสังคมของประชาชน เช่น กลุ่มฝึกอบรมอาชีพ ฯลฯ สามารถนำไปสู่การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการขยะมูลฝอยได้

นอกจากนี้ ในส่วนของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปทุมธานีและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปทุมธานี ยังมีความคิดเห็นว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยจากการขยายตัวของเมืองและการกำหนดที่ตั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากพื้นที่เทศบาลทั้ง 3 แห่ง ไม่เป็นที่ตั้งของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล มีเพียงสถานีขนถ่ายบริเวณคลอง 2 เทศบาลนครรังสิต ซึ่งมีรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง และสามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยได้เพียง 130 ตันต่อวัน สถานที่กำจัดของบริษัท รัชชัยบ้านเรา จำกัด บริเวณคลองหนึ่ง เทศบาลเมืองท่าโขลง ที่ใช้งานปริมาณบ่อฝังกลบไปแล้ว ร้อยละ 100 และสามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยได้เพียง 130 ตันต่อวัน นอกจากนี้ โครงการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่เทศบาลเมืองปทุมธานีและเทศบาลเมืองคูคตที่เป็นไปตามนโยบายของรัฐ ยังได้รับการต่อต้านจากประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

7. การอภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

7.1 การอภิปรายและสรุปผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ทั้งในประเด็นสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่ได้จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในเทศบาลทั้ง 3 แห่ง จึงสามารถอภิปรายและสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

7.1.1 พื้นที่ศึกษามีการจัดจ้างบริษัทเอกชนช่วยดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ผลจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ที่พบว่า พื้นที่ศึกษามีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วและหนาแน่น มีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมากและขาดแคลนพื้นที่ตั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ส่งผลให้พื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง จัดจ้างบริษัทเอกชนช่วยดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย โดยเทศบาลนครรังสิตจัดจ้างบริษัทเอกชนดำเนินการรวบรวม ขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอย ในขณะที่เทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองท่าโขลงจัดจ้างบริษัทเอกชนดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลทั้ง 3 แห่ง มีขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอย ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวม การขนส่ง การแปรรูป และการกำจัด ตามแนวคิดของกรมควบคุมมลพิษ (2547)

7.1.2 การจัดทำสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ศึกษาเป็นไปได้ยาก ดังจะเห็นได้จากผลจากการสัมภาษณ์สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปทุมธานีและสำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลงที่กล่าวว่า การต่อต้านสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่พบในจังหวัดปทุมธานี และราคาที่ดินที่สูงของพื้นที่ศึกษาส่งผลให้การพัฒนาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอาจให้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า อย่างไรก็ตาม การต่อต้านสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินการ ผลประโยชน์และประเมินผลโครงการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) และการขาดความรู้ ความร่วมมือจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ตามแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560)

7.1.3 พื้นที่ศึกษาให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ดังจะเห็นได้จากผลจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ที่พบว่า มีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สถานประกอบการและสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยในเทศบาลนครรังสิต มีการสนับสนุนโครงการธนาคารขยะในเทศบาลเมืองบึงยี่โถ และมีการสนับสนุนให้เกิดโครงการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อช่วยประหยัดงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยในเทศบาลเมืองท่าโขลง การตระหนักและเห็นความสำคัญดังกล่าว สอดคล้อง

กับแนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560) ที่ล้วนแต่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเฉพาะในเทศบาลเมืองบึงยี่โถและเทศบาลเมืองท่าโขลงยังมียุ่อย่างจำกัดและมักเกิดขึ้นเฉพาะที่ปลายทาง สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องสาเหตุของการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่มีประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560)

7.1.4 การจัดการขยะมูลฝอยเป็นภาระรับผิดชอบของสำนักงานเทศบาลแต่เพียงผู้เดียว ผลจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์พบว่า สำนักงานเทศบาลแต่ละแห่งเป็นผู้รับผิดชอบในการรวบรวม ขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอย การกำหนดที่ตั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยมาจากนโยบายจากภาครัฐ การรวมกลุ่มทางสังคมมีลักษณะเป็นชมรมผู้สูงอายุและกลุ่มฝึกอบรมอาชีพ ภาคเอกชนมีการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยนำไปใช้ประโยชน์ แต่เทศบาลรับภาระในส่วนขยะที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ฯลฯ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและเอกชน ตามแนวคิดเรื่องสาเหตุของการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่มีประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560) และเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen and Uphoff (1981) อันเป็นผลให้เกิดปัญหาการรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและการมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างตามมา

7.1.5 ปริมาณขยะมูลฝอยที่มีมากขึ้นในอนาคตเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องวางแผนรับมือ ผลจากการสัมภาษณ์สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ สำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดปทุมธานี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดปทุมธานีที่มีความคิดเห็นว่าการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ศึกษาที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และผลจากการสำรวจภาคสนามที่พบว่า พื้นที่ขาดแคลนพื้นที่ตั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ตลอดจนผลการวิเคราะห์แนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ศึกษาที่มีสูงถึง 482.63 ตันต่อวัน ใน พ.ศ. 2570 (เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรและปริมาณขยะมูลฝอยอนาคตด้วยอัตราเฉลี่ย พ.ศ. 2556- พ.ศ. 2561) ในขณะที่สถานีขนถ่ายหรือสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง สามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยได้เพียง 130 ตันต่อวัน ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์สำคัญในอนาคตที่พื้นที่ศึกษาจะต้องวางแผนรับมือ

7.1.6 เทศบาลแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะของการจัดการขยะมูลฝอย โดยเทศบาลนครรังสิตมีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ ดังจะเห็นได้จากการไม่ประสบปัญหาการรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยไม่ทั่วถึง การดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยประชาชน สถานประกอบการและเทศบาลอย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและการส่งเสริมให้สถานประกอบการขนาดใหญ่จัดทำแผนการจัดการขยะ ณ สถานที่เกิดขยะ ฯลฯ เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย ดังจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการขยะเป็นเงินเป็นทอง โครงการธนาคารขยะเพื่อคัดแยกขยะโดยชุมชน ฯลฯ เทศบาลเมืองท่าโขลงมีสถานที่กำจัดและคัดแยกขยะมูลฝอยภายในพื้นที่เทศบาลภายใต้การดูแลของสำนักงานเทศบาลอย่างใกล้ชิด

7.2 ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่จึงมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 การจัดตั้งสถานีขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอย จากสถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ที่ก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยได้ยาก การจัดตั้งสถานีขนถ่ายหรือคัดแยกขยะมูลฝอยที่มุ่งเน้นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องกำจัด ด้วยการคัดแยกขยะอินทรีย์และขยะรีไซเคิลไปทำประโยชน์ จึงเป็นทางออกสำคัญของการแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยได้ โดยการจัดตั้งสถานีขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอยดังกล่าว ควรมีขนาดเล็กและเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันระหว่างชุมชน เทศบาลและภาคเอกชน เพื่อแบ่งเบาภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายและการดำเนินงาน การจัดตั้งสถานียังกล่าว จึงสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560) ในเรื่องการส่งเสริมให้เกิดการลดปริมาณและการคัดแยกขยะมูลฝอย และเป็นไปตามนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอยใหม่อีกด้วย

(คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ด้านขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย, 2561, สำนักงานเทศบาลนครรังสิต, 2563, สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ, 2563 และสำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลง, 2563)

7.2.2 การสนับสนุนให้เกิดการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นปุ๋ยและพลังงาน ชุมชนในพื้นที่ศึกษาปัจจุบันมีการรวมกลุ่มทางสังคมในลักษณะชมรมผู้สูงอายุหรือการฝึกอาชีพภายใต้การดูแลและจัดการของสำนักงานเทศบาล ดังนั้น การส่งเสริมให้การรวมกลุ่มทางสังคมดังกล่าวขับเคลื่อนกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นปุ๋ย ฯลฯ ภายใต้การให้ความรู้และงบประมาณจากสำนักงานเทศบาล จะสามารถตอบสนองความคิดเห็นของชุมชนและหน่วยงานภาครัฐในเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยใหม่และการจัดการขยะมูลฝอยตกค้างสะสม (คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ด้านขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย, 2561) อีกทั้งเป็นไปตามแนวคิดในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560) ที่ให้ความสำคัญกับการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานและการสนับสนุนการร่วมมือจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐและเอกชน

7.2.3 การใช้มาตรการทางผังเมืองเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยที่สัมฤทธิ์ผล

7.2.3.1 มาตรการเชิงลบ ดำเนินการจัดทำแผนผังสาธารณูปโภคที่ระบุตำแหน่งสถานีขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอยที่ชัดเจนภายใต้การจัดทำ ดูแลและให้ความเห็นชอบของสำนักงานเทศบาล สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดปทุมธานีและประชาชนในพื้นที่ศึกษา การดำเนินการดังกล่าว จัดเป็นมาตรการผังเมืองเชิงลบในเรื่องการควบคุมทางผังเมือง ตามแนวคิดของพนันท์ ตาปนานนท์ (ม.ป.ป.) และ American Planning Association (2007) เกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม พ.ศ. 2549 ของกรมโยธาธิการและผังเมือง ในเรื่องการจัดทำแผนผังแสดงโครงการกิจการสาธารณูปโภค (สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2549) อันตอบสนองกับผลการสัมภาษณ์ชุมชนในเรื่องปัจจัยและสาเหตุของการเกิดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย และสนับสนุนให้นโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอยใหม่สัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติมากขึ้น (คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ด้านขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย, 2561)

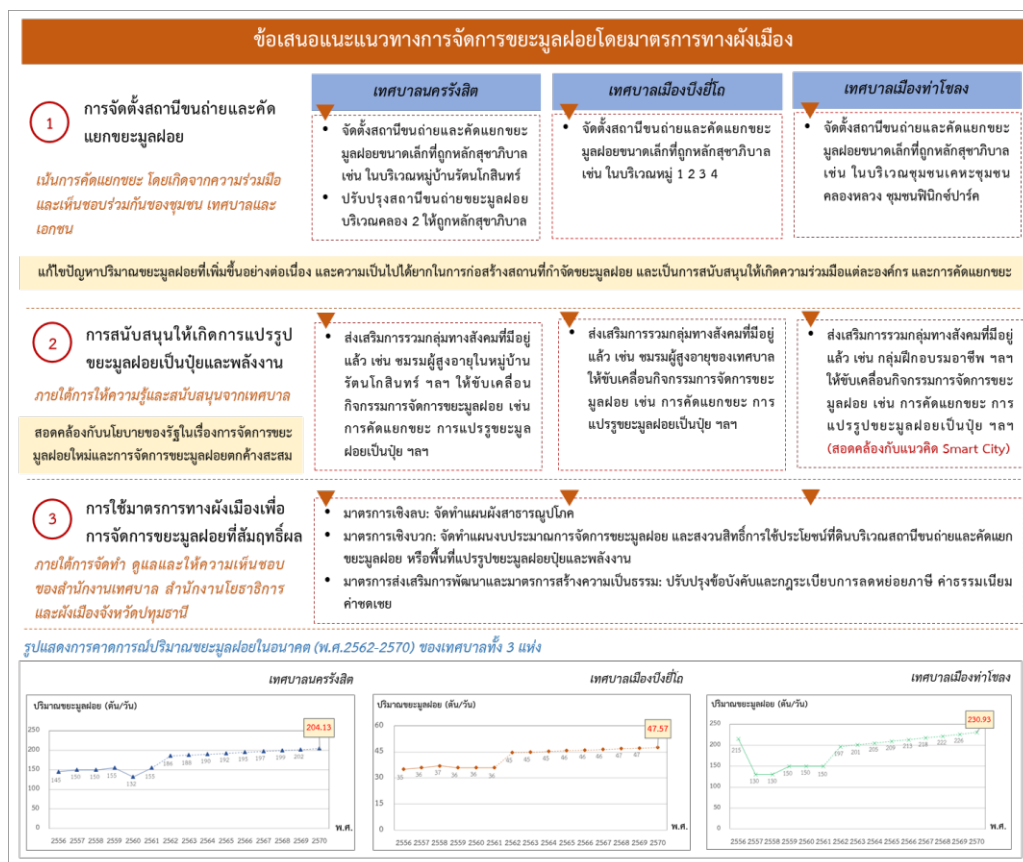
7.2.3.2 มาตรการเชิงบวก ดำเนินการจัดทำแผนงบประมาณที่เฉพาะเจาะจงเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละเทศบาล เพื่อกำหนดรายละเอียดการดำเนินงาน งบประมาณและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญโครงการอย่างชัดเจนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การดำเนินการดังกล่าว จัดเป็นมาตรการผังเมืองเชิงบวกในเรื่องการจัดทำแผนงบประมาณโครงสร้างพื้นฐาน ตามแนวคิดของพนันท์ ตาปนานนท์ (ม.ป.ป.) และ American Planning Association (2007) อันตอบสนองกับผลการสัมภาษณ์ที่ชุมชนต้องการสนับสนุนให้เกิดการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ จากข้อเสนอแนะการวิจัยในเรื่องการจัดตั้งสถานีขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอย และการสนับสนุนให้เกิดการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นปุ๋ย มาตรการผังเมืองเชิงบวกในเรื่องการสงวนสิทธิ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการจัดเตรียมที่ดินไว้สำหรับการพัฒนาเป็นสถานีขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอย หรือพื้นที่แปรรูปขยะมูลฝอยปุ๋ยในที่ดินของภาครัฐ ที่บริจาคหรือที่ดินเพื่อสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ จะช่วยลดต้นทุนในการรื้อถอนอาคารหรือเวนคืนได้

7.2.3.3 มาตรการส่งเสริมการพัฒนา ดำเนินการปรับปรุงข้อบังคับและกฎระเบียบการหักลดหย่อนภาษีหรือค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้กับสถานประกอบการที่จัดทำแผนหรือดำเนินการคัดแยกและจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้เงินสนับสนุนหรืออุดหนุนชุมชนที่มีการเข้าร่วมโครงการคัดแยกหรือจัดการขยะ การดำเนินการดังกล่าว สอดคล้องกับมาตรการผังเมืองส่งเสริมการพัฒนาในเรื่องการกำหนดเขตส่งเสริมการลงทุน ตามแนวคิดของพนันท์ ตาปนานนท์ (ม.ป.ป.) และ American Planning Association (2007) และแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพในเรื่องการปรับปรุงข้อบังคับและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป.) กรมควบคุมมลพิษ (2552) และชัยวิชิต พลหลา (2560) อันตอบสนองกับผลการสัมภาษณ์ของสำนักงานเทศบาลนครรังสิตที่ส่งเสริมให้สถานประกอบการจัดทำแผน และผลการสัมภาษณ์สำนักงานเทศบาลและชุมชนที่ต้องการให้มีโครงการคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง

7.2.3.4 มาตรการสร้างความเป็นธรรม ดำเนินการปรับปรุงข้อบังคับและกฎระเบียบการลดหย่อนภาษีหรือค่าชดเชยให้กับชุมชนหรือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือมีแนวโน้มได้รับความเดือดร้อนจากการมีที่อยู่อาศัยหรือกรรมสิทธิ์ที่ดินใกล้บริเวณสถานีขนส่งและคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดกระแสการต่อต้าน การดำเนินการดังกล่าว จัดเป็นมาตรการผังเมืองสร้างความเป็นธรรมในเรื่องมาตรการเงินเพื่อความเป็นธรรมตามแนวคิดของ นพพันธ์ ตาปานนท์ (ม.ป.ป.) และ American Planning Association (2007) และการดำเนินการการประยุกต์ใช้รูปแบบมาตรการทางผังเมืองในประเทศญี่ปุ่น (สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง, 2561)

ตัวอย่างการใช้มาตรการทางผังเมืองเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยที่สัมฤทธิ์ผล จึงได้แก่ การกำหนดตำแหน่งสถานีขนถ่ายและคัดแยกขยะมูลฝอยบริเวณ บริษัท รัชชบ้านเรา จำกัด เทศบาลเมืองท่าโขลงในแผนผังสาธารณูปโภค (เนื่องจากเทศบาลเมืองท่าโขลงมีสถานที่กำจัดและคัดแยกขยะมูลฝอยภายใต้การดูแลของสำนักงานเทศบาลอย่างใกล้ชิดอยู่เดิม การขับเคลื่อนโดยมาตรการเชิงลบการควบคุมทางผังเมืองหรือมาตรการเชิงบวกการสงวนสิทธิ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน จะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการและการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบมากขึ้น) การหักลดหย่อนภาษีหรือค่าธรรมเนียมให้กับผู้รับเหมาหรือสถานประกอบการในเทศบาลนครรังสิตที่จัดทำแผนการจัดการขยะ ณ สถานีที่เกิดขยะ (เนื่องจากเทศบาลนครรังสิตมีการดำเนินโครงการสนับสนุนให้สถานประกอบการขนาดใหญ่จัดทำแผนการจัดการขยะ ณ สถานีที่เกิดขยะอยู่เดิม การขับเคลื่อนโดยมาตรการส่งเสริมการพัฒนาโดยระบบภาษี จะช่วยให้การดำเนินการเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น) การให้เงินสนับสนุนหรืออุดหนุนชมรมผู้สูงอายุ ชุมชนหมู่ 1 2 3 และ 4 เทศบาลบึงยี่โถที่มีการเข้าร่วมโครงการคัดแยกหรือจัดการขยะ (เนื่องจากเทศบาลเมืองบึงยี่โถมีความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่เดิม การขับเคลื่อนโดยมาตรการส่งเสริมการพัฒนาจะสร้างแรงจูงใจในการร่วมมือกันบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ดียิ่งขึ้น)

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ศึกษาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยมาตรการทางผังเมือง

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยหัวข้อ “โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมด้วยมาตรการทางผังเมืองในจังหวัดปทุมธานี” ที่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณบูรณาการวิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2562 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่สัญญา 1/2562

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2547). การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2552). คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เข้าถึงได้จาก: <https://thaimsw.pcd.go.th/report5.php>.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล. เข้าถึงได้จาก: http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet?_mode=detail&ebookId=10&random=1362641610241.
- คณะทำงานจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ด้านขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย. (2561). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายระดับพื้นที่. นนทบุรี: สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 (นนทบุรี).
- ชัยวิชิต พลหลา. (2560). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (การค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- นพนันท์ ตาปนานนท์. (ม.ป.ป.). การวางแผนภาคและเมือง (Urban and Regional Planning). เอกสารคำสอนวิชา 2503515, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ปิยชาติ ศิลปสุวรรณ. (2557). ขยะมูลฝอยชุมชน ปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ. เข้าถึงได้จาก: <http://nrei.rmutsv.ac.th/sites/default/files/poprosal/บทความวิชาการขยะมูลฝอยชุมชนปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ.PDF>.
- สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง. (2561). เกณฑ์และมาตรฐานผังเมือง มาตรการ วิธีการและเครื่องมือ กรณีตัวอย่างของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: เพรส ครีเอชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2535). พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕. เข้าถึงได้จาก: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A136/%A136-20-9999-update.pdf>.
- สำนักงานเทศบาลนครรังสิต. (2563). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. เข้าถึงจาก: <http://rangsit.org/New/index.php/th/2014-11-07-07-51-09/typography>.
- สำนักงานเทศบาลเมืองท่าโขลง. (2563). ข้อมูลพื้นฐาน. เข้าถึงจาก: http://www.thaklongphathumtani.go.th/th/page/ข้อมูลพื้นฐาน_101.html.
- สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ. (2563). เกี่ยวกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ. เข้าถึงจาก: <https://www.buengyitho.go.th/about>.
- สำนักงานสถิติจังหวัดปทุมธานี. (2562). รายงานสถิติจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติจังหวัดปทุมธานี.
- สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ. (2557). หลักเกณฑ์และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย. เข้าถึงได้จาก: <http://infofile.pcd.go.th/waste/topic15.pdf?CFID=19440059&CFTOKEN=14202960>.
- สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2549). เกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

American Planning Association. (2007). **Planning and Urban Design Standards Student Edition**. New Jersey: John Wiley and Son.

Cohen and Uphoff. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Ithaca, NY: Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.